

Göçün Mali Etkileri

Tülin CANBAY⁴¹, Osman GÜLDEN⁴²

Giriş

Son yıllarda küreselleşmenin yanı sıra savaşların da etkisiyle uluslararası göç hareketlerinde bir artış görülmektedir. İster isteğe bağlı olsun ister zorunlu olsun göç; ekonomik, sosyal, kültürel ve mali alanda etkilere yol açmaktadır. Bu çalışmada özellikle son yıllarda yaşanan uluslararası göç hareketleri mali etki ve sonuçları açısından ele alınacaktır. Göç hareketleri pozitif ve negatif dışsallıkların yanı sıra tam kamusal malların arzını, yarı kamusal malların (eğitim, sağlık gibi) üretimini ve tüketimini, kamu harcamalarını ve vergi gelirlerinin düzeyini etkilemektedir. Göç hareketlerinin hem göç alan hem de göç veren ülkeler açısından ortaya çıkardığı mali etkilerin net bir katkı mı yoksa mali bir yük mü getirdiği konusu tartışmalıdır. Ancak, özellikle savaş nedeniyle son yıllarda hızlanan uluslararası göç hareketliliği, göçmenleri kabul eden ülkeler için daha fazla kamu hizmeti sunumunu gerektirmekte ve bu ülkelerin daha fazla mali kaynağa ihtiyaç duymasına neden olmaktadır.

Uluslararası Göç Kavramı, Türleri ve Nedenleri

Disiplinlerarası bir kavram olarak karşımıza çıkan göç kavramına dair geniş bir tanım zenginliği bulunmaktadır. Bu sebeple göç kavramı her disiplin açısından çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. En genel anlamıyla uluslararası göç belli bir ülkeden başka bir ülkeye doğru gerçekleşen nüfus hareketi olarak tanımlanmaktadır. (Naz, 2015:4).

En genel anlamıyla göç topluluk ya da şahısların mevcut yaşam alanlarını isteyerek veya zorla, kalıcı ya da geçici bir süre değiştirmesidir. Bu tanımdan yola çıkarak göç kavramının zorunlu ya da gönüllü olarak ayrırabilmekteyiz. Gönüllü göç, insanların kendi hayat şartları doğrultusunda bir beklenti ve iradeye sahip olarak bir bölgeden bir bölgeye olan hareketliliği anlamına gelmektedir. Zorunlu göç ise, bireylerin arzuları ve iradeleri dışında çeşitli kuvvetlerin etkisi veya zorlamasıyla gerçekleşmektedir. Örnek olarak devletin askeri ya da siyasi olarak aldığı kararlar sonucunda nüfusta meydana gelen hareketlilik zorunlu göçü oluşturmaktadır (Tokatlı, 2011:22).

Alandaki en büyük ayırım ise iç göç ve uluslararası göç ayırımıdır. Çalışmanın konusunu uluslararası göç hareketlerinin oluşturması dolayısıyla göç kavramı uluslararası göçü ifade etmek için kullanılacaktır. Göç ile ilgili yapılan diğer sınıflandırmalar ise ülke sınırları göz önünde bulundurulduğuna, iç göç – uluslararası göç; süre göz önünde bulundurulduğunda, geçici göç – sürekli göç; istek ve irade göz önüne alındığında, sorunlu göç – gönüllü göç, kapsamı ele alındığında, bireysel göç – kitlesel – bölgesel göç; hukuk ve yasalar esas alındığında ise yasal göç ve yasadışı göç olarak sınıflandırılmaktadır (Tavas, 2015:11).

⁴¹ Tülin Canbay is Professor of Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F Maliye Bölümü, Turkey. E-mail: tcanbay@hotmail.com

⁴² Osman Gülden is Assistant of Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F Maliye Bölümü, Turkey. E-mail:

Uluslararası göç yaşanan ülkenin olumsuz koşullarından kurtulmak ve gidilecek ülkenin avantajlarından faydalanmak amacıyla yapılmaktadır. İnsanların göç hareketlerine neden olan unsurlar zamana, mekana göre farklılıklar gösterebilmektedir. Refah artışı beklentisi, savaş, iç savaş, siyasi olaylar, krizler, kıtlıklar, daha iyi eğitim olanakları gibi bir çok nedenden geçmişte göçler yaşanmış ve günümüzde yaşanmaktadır. Başlıca ekonomik göç hareketlerini ekonomik, sosyal ve siyasal nedenler olarak açıklamak mümkündür (Bayraklı, 2007: 28).

İnsanlar daha iyi bir yaşama sahip olmak yani daha yüksek bir refah seviyesine erişmek için dönemlerin şartlarına ve önemine göre göç hareketinde bulunmuşlardır. Ekonomik olarak hayatını idame ettiremeyen ya da düşük şartlarda yaşayan insanlar geçmişte olduğu gibi günümüzde de iş imkanlarının fazla olduğu ülkelerde çalışmak amacıyla uluslararası göç hareketlerine dahil olmuşlardır.

Elbette ki insanların, kitlelerin göç etmeleri için sadece kötü şartlarda yaşamaları gerekmektedir. Bulunduğu şartlardan daha iyi şartlara ulaşabilmek amacıyla da göç hareketleri gerçekleşebilmektedir. Dünyadaki zenginlik ve sermayenin adaletli dağılması, iş ve sosyal imkanlar açısından uluslararası büyük farklar bulunabilmesi gibi nedenler insanlarda göç etme arzusu doğurabilmektedir (Sever, 2012:52)

Daha iyi yaşam koşulları ve daha yüksek ücret düzeyi gibi ekonomik sebeplerin yanında ülke içerisinde yer alan etnik farklılıkların sebep olduğu huzursuzluk ve ayrımcılık, savaşlar, siyasi baskılar, rejim değişiklikleri, toplumsal ve siyasi çatışmalar, siyasal istikrarsızlık, nüfus politikaları, vatandaş mübadeleleri, töresel ve ailesel sebepler de insanları göç etmeye sevk edebilmektedir (Kutlu, 1992).

İnsanları göç etmeye sevk eden bir diğer neden de eğitim olanaklarıdır. Daha iyi bir eğitim ve bunun karşılığında daha iyi bir gelecek fikri de beyin göçü olarak adlandırılmakta ve uluslararası göçün temel sosyal nedenlerinden biri olarak sayılmaktadır.

Mali nedenlerle de insanlar göç edebilmektedir. Göçlerin başlıca mali nedenleri arasında göç veren ülkedeki kamu hizmet arzındaki yetersizlikler (eğitim, sağlık gibi), gelir dağılımının bozuk olması, vergi oranlarının yüksekliği ve vergi yükünün fazla olmasıdır.

Uluslararası göç hareketleri dinamik ve çok yönlü yapısıyla ekonomik, siyasal, kültürel, sosyal alanda pek çok etkiye neden olmaktadır. Bu etkilerin neden olduğu sonuçlar, fayda ve maliyetleri bilimsel çalışmalarda incelenmiş olsa da göç hareketlerinin mali etkileri, sonuçları, fayda ve maliyetleri konusunun ihmal edildiği görülmektedir. Uluslararası göçler göç veren ülke ve göç alan ülkedeki mali etkileri açısından bu çalışmada incelenecektir.

Göçün Mali Etkileri

Uluslararası göç hareketleri sonucu göçmenlerin geride bıraktıkları ülkelere ve göç ettikleri ülkelere nasıl bir mali etkisi oluyor? Göç hem göç alan hem de göç veren ülkeler için bazen bir nimet olabileceği gibi bazen bir külfet de olabiliyor. Dolayısıyla mali açıdan göç hareketlerinin ülkelere net bir katkı mı yaptığı ya da mali bir yük mü getirdiği halen tartışmalı bir konudur. Ancak yapılan araştırmalarda bu etkinin GSYİH'nın % 0,5'ini geçmediği ve olumlu ya da olumsuz yönden etkisinin az olduğu söylenmektedir (OECD, 2013). Ancak mali açıdan net olarak sağlayacağı katkıya rağmen, göçmenler diğer ülkeler tarafından (Örneğin Avrupa ülkeleri yaşı nüfusuna

rağmen, genç nüfustan oluşan Suriyeli göçmenleri Avrupa'ya almamak için önemli bir direnç göstermektedir) çok da kabul görmezler.

Göçmenlerin daha az tercih edilir olmasının nedeni (diğer nedenler dışında bırakılacak olursa, mali faktörler kapsamında) her ne kadar sosyal yardımlara bağımlılıkları fazla olsa da, kaçak çalışmaları nedeniyle daha az vergi ve sosyal güvenlik primi ödemeleridir (OECD, 2013).

Uluslararası göç hareketlerinin ülkelere olan mali etkilerinin belirlenmesinde önemli bir faktör göçmenlerin profilidir. Eğer göçmenler gençlerden oluşuyorsa gelecekteki net mali katkılarının da mutlaka dikkate alınması gerekir. Göç ettikleri dönemdeki yaşları ile bugünkü net değerlerinin ortaya konulabilmesi için gelecekteki net mali katkılarının da hesaba alınması gerekmektedir. (OECD, 2013).

Göç Veren Ülke Açısından Mali Etkiler

Göç veren ülkelerde nüfusun azalması, ortaya çıkan temel belirgin sonuçtur. Nüfusun azalması ilk bakışta mali açıdan göç veren ülkenin lehine bir durum olarak görünür. Çünkü okul, hastahane, yol ve belediye hizmetleri gibi kamu hizmetlerine olan talep azalır ve daha az hizmet sunumu yeterli olur, bütçede bu hizmetlere ayrılan kaynakların azalmasıyla bütçenin yükü hafifler. Hatta nüfustaki azalış yüksek olursa, ülkenin belli bölgelerindeki özellikle de kırsal kesimlerdeki okullar, hastahaneler vb. kamu kurumları kapanabilir. Ancak, nüfusun azalmasıyla yatırımların kişi başına düşen maliyetleri artacaktır. Özellikle de büyük sermaye gerektiren altyapı yatırımlarının kişi başı maliyeti daha yüksek olacaktır. Sadece kamu kesiminin yatırımlarında değil, özel kesimin yatırımlarında da azalış görülür.

Göç veren ülkede kamu gelirleri azalır. Çünkü, nüfusun azalmasıyla birlikte vergi ödeyenlerin sayısı da azalacaktır. Bu durum özellikle tam kamusal malların üretiminin finansmanında olumsuz etkiye yol açabilir. Göç eden kişilerin niteliği de vergi kaybı açısından önemlidir. Eğer göç edenler kalifiye ve eğitilmiş kişiler ise bir beyin göçü ile karşı karşıya kalındığı söylenebilir ki, bu durumda göçün etkisi, göç veren ülke açısından aleyhe dönüşebilecektir.

Desai, Kapur ve Mchale tarafından yapılan bir araştırmada, “Amerika’ya göç eden Hintli göçmenlerin büyük bir bölümünün H-1B türü vizeye sahip olan üniversite mezunu kalifiye ve eğitilmiş kişilerden oluştuğu ve sadece bu göçmenlerin Hindistan maliyesine vergi kayıplarının bireysel vergilerin toplamının % 12’sine eşit olduğu ortaya konulmuştur.” (Desai, Kapur ve Mchale, 2004:13).

Göçmenler “Robert E. Park’ın öne sürdüğü asimilasyon teorisine” göre (bkz, Park, 1914: 607) göç ettikleri ülkenin kültürünü, yaşam tarzını, geleneklerini, davranış biçimlerini de zaman içinde ve farkında olmadan benimseyeceklerdir. Göçlerin genellikle az gelişmiş ülkelere doğru olduğu göz önüne alındığında kendi ülkelerine geri döndüklerinde devletlerinden gelişmiş ülkelere sahip oldukları yaşam tarzını, refah seviyesini ve hizmet düzeyini de talep edeceklerdir. Örneğin önceden kız çocuklarının okutulmasına karşı iken, bu tutumları değişecek ve daha fazla eğitim hizmeti sunulmasını bekleyeceklerdir. Ülkelerine dönen göçmenlerin sosyalleşmesi, iş tecrübelerinin artması, yeni beceriler kazanması da işgücü sermayesini artırarak sosyal kapitalin güçlenmesini ve ülkenin GSMH’na olan katkılarının artmasını sağlayacaktır.

Göç veren ülkelerde istihdam olanaklarının azalması, işçilik ücretleri ve maliyetlerinin artması sorunlarıyla karşılaşmakta, bu durum dışsallıkların da etkisiyle ülkedeki üretim düzeyini olumsuz olarak etkilemektedir.

Göç sonucunda kişi başına düşen iç ve dış borç toplamında da artış meydana gelecektir. Göç edenler kendi kişisel borçları olmayan bu yükten kurtulurken, göç veren ülkedeki nüfusun azalmasıyla birlikte bu kamu borcunun yükünü geride kalanlar taşımak zorunda kalacaktır.

Göç edenlerin ülkelerine sağladığı önemli bir katkı bulunmaktadır; İşçi dövizleri. Eğer, göç edenler iş göçü (labour migration), olarak ülkelerinden ayrılmışlarsa, bu ayrılma sonucunu ülkeleriyle bağlarını tamamen koparmamakta ve kendi ülkelerine geri döndüklerinde daha güvenli ve rahat bir yaşam sağlamak amacıyla döviz (*economic remittance*) aktarmaktadırlar. Bu dövizler mali açıdan göç veren ülke açısından oldukça önemli bir kamusal finansman sağlamaktadır. Ülkede alt yapının güçlendirilmesi, daha kaliteli sağlık hizmeti sunulması, kriz zamanlarında ve borçlanmalara karşı teminat olarak kullanılması, üretime dönük sektörlerdeki yatırımlarla iş imkânları yaratılması, haneler arasındaki eşitsizliğin yoksul kesimler lehine azaltılması gibi faydalar sağlamaktadır. (Yılmaz 2014:1962)

Bu niteliğinden dolayı göçün bazı Doğu Avrupa, Kuzey Afrika, Ortadoğu, Güney ve Güney-doğu Asya ve Latin Amerika ülke hükümetleri tarafından “işsizliği ve nüfusu azaltacak, işçi dövizini girdisi sağlayacak bir fırsat olarak görüldüğü” iddia edilmektedir Dünya Bankası verilerine göre 2012 yılında “gelişmekte olan” ülkelere gönderilen yurtdışı işçi gelirlerinin, bir önceki yıla göre % 5.3 artarak, toplam 401 milyar ABD doları olduğu ve bu rakamın 2015 yılında 515 milyar ABD dolarını bulacağı tahmin edilmektedir. Yurtdışı işçi gelirlerinin “gelişmekte olan” birçok ülkenin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla’sının % 10’una eşit olduğu düşünüldüğünde durum daha net anlaşılmaktadır (Yılmaz, 2014:1962).

Göç edenlerin genç nüfusu kapsamaması halinde, ülkede çalışacak genç nüfus azalırken yaşlı nüfusun payında da artış meydana gelir. Bu durum ise sosyal güvenlik sisteminin finansmanında önemli sorunlara yol açabilir. Çünkü çalışan genç nüfus, hem yaşlı nüfusun hem de 18 yaş altındaki nüfusun vergi ve primlerini karşılamaktadır. Genç nüfusun azalması halinde “Aktüaryal Denge” bozulacaktır. Devlet sosyal sigorta primlerini arttıracak, gerekirse sübvansiyon yoluyla desteklemek zorunda kalacak ve vergilerde artış yoluna gidecektir.

Kıscacası gittikleri ülkelere hemen ve hatırı sayılır ekonomik katkıları olacak bu insanlar, terk ettikleri ülkeler için muazzam bir kan kaybı anlamına gelir. Terk ettikleri ülke yaşam standartlarını tutturabilmek için prim oranlarını arttırmak zorunda kalacak ama göç alan ülkeler, bu prim ve vergi oranlarını daha da düşürebilme olanağına kavuşarak göç baskısını zaman içinde daha da arttırabileceklerdir (Mithat Tosun,2014).

Göç Alan Ülke Açısından Mali Etkiler

Uluslararası göç sonucunda ülkedeki göçmen nüfusunun artması vergi, kamu harcamaları, kamu hizmetleri sunumu alanında bazı yeni mali sorunları da beraberinde getirebilmektedir.

Göç alan ülkede nüfus artarken, nüfus artış hızı da yükselir. Bu artışlar gecekondulaşma ve düzensiz kentleşmeye yol açarken, kanalizasyon su, yol gibi altyapı hizmetlerinde de yetersizliklere neden olur. İşsizlik artarken, eğitim, sağlık gibi hizmetlerin sunumunda da sorunlar yaşanır ve artan nüfusun ihtiyaçlarının karşılanmasında yetersiz kalır. Farklı kültürlerdeki insanların bir araya gelmesi bazen sosyal sorunları oluşturur. Bu etkiler sonucunda kamu hizmet arzında yetersizlikler meydana gelmesi ve kamu harcamalarının artışı kaçınılmazdır.

Uluslararası göç sağlık ve eğitim gibi yarı kamusal malların tüketim düzeyini etkilerken ulusal savunma, diploması gibi tam kamusal malların tüketim düzeyi üzerinde bir etkiye yol açmamaktadır. Göç nedeniyle artan nüfusun yarı kamusal mallara olan talebinin karşılanması devlet bütçesi üzerinde önemli bir yük oluşturabilmektedir. Örneğin eğitim harcamaları, nüfusla yakından ilgilidir. Nüfustaki hızlı artış eğitime ayrılan kaynakların artmasına yol açarken, eğitim hizmetinin kalitesini de azaltacaktır. Göçmenlerin vergi yoluyla devlet bütçesine olan katkılarının yetersiz olması halinde, devlet bu harcamaların finansmanını kendi vatandaşlarından daha fazla vergi almak suretiyle karşılamak yoluna gidebilmektedir.

Prof. Christian Dustmann ve Tommaso Frattini "göçmenlerin çoğunun sosyal yardım ve kamu hizmeti turistleri olduğu" şeklindeki yaygın görüşü ortadan kaldırdığını; ancak çok uzun zaman dilimi söz konusu olduğunda, İngiltere'ye gelen göçmenlerin devlete yük oluşturduğunun görüldüğünü belirtmektedir. (<http://www.bbc.com>)

Göçmenler vergi gelirlerini arttırarak göç alan ülkenin tam kamusal mal arzını artırma yeteneğini olumlu etkilerler. Her ne kadar göçmenlerin tam kamusal malların tüketim düzeyi üzerinde bir etki yaratmadığı varsayımı kabul edilse de, bir tam kamusal mal olan güvenlik hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve yoğunlaştırılması gereği savunma hizmetinin arzının arttırılmasını gerektirebilir. Çünkü, kontrolsüzce ve yasa dışı gerçekleşen göç sonucu, terör, etnik şiddet, suç oranlarının artması tehlikesiyle karşı karşıya kalınır. Kültürel farklılıklardan kaynaklanan gerginlikler ve düşmanlıklar ortaya çıkabilir. Hatta, ülkeler arası diplomatik krizler bile yaşanabilir. Bu etkilerin bir sonucu olarak tam kamusal mal ve hizmet grubunda yeralan diploması, güvenlik, emniyet hizmetlerinin maliyetinde artış yaşanabilir.

Göçmenler göç ettikleri ülkelerin vergi oranları üzerinde değişikliklere neden olurlar. "1974-1992 yıllarında 11 Avrupa ülkesinde yapılan bir araştırmada, söz konusu ülkelerin işgücü üzerindeki vergi yükünün toplam nüfusun dışındaki göçmenlerin payı ile azaltıldığı tespit edilmiştir. Ancak, düşük eğitim düzeyine sahip göçmen nüfusunun artışı ile düşük vergi oranları ortaya çıkmakta, buna karşın orta ve yüksek beceri ve eğitime sahip göçmenlerin artışı ile de yüksek vergi oranları görülmektedir" (Razan-Sadka-Swage, 2002:169).

Göç, kayıt dışı ekonomiyi arttırarak vergi gelirlerin azalmasına yol açan önemli bir faktördür. Özellikle göçmenlerin yasadışı yollardan veya kaçak olarak ülkeye gelmeleri durumunda sigortasız ve kaçak olarak çalışma sorunuyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum devlet açısından ek maliyetler oluştursa da, birçok işveren bu göçmenleri ucuz işgücü olarak görmektedir.

Göçmenlerin ülke içerisinde artmasıyla birlikte sosyal güvenlik sistemine fon girişi artar. Özellikle son yıllarda ülke nüfusunun yaşlı ve nüfusun yeterli düzeyde artmadığı ülkelerde, sosyal güvenlik kurumlarının faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için yeni katılımcılara ihtiyaçları sözkonusu olmaktadır. Bu ülkeler ülke dışından göçü teşvik etmek zorunda kalmaktadır.

Göçmen nüfusunun artması devletlerin entegrasyon politikalarına da ağırlık vererek bu alana önemli kamu fonları ayırmasını gerektirmektedir. Çünkü göç edenler geldikleri ülkedeki kültüre, geleneklere ve çevreye uyum sağlayamamakta, işgücü piyasasına entegrasyonda zorlanmakta, geçekondulaşma artmakta, kentsel hizmetlerde yetersizlikle karşılaşmakta, suç oranları artış göstermektedir. Entegrasyon politikalarına verilen ağırlık ve ayrılan kamu fonları, ülkeden ülkeye önemli farklılıklar göstermektedir. Bazı ülkeler entegrasyon girişimlerine önemli

kamu kaynakları yatırmaya devam ederken, diğer ülkeler ekonomik durgunluk ve mali kısıtlamalar nedeniyle önemli kesintiler yapmaktadırlar (OECD, 2013).

Göç sonucunda meydana gelen nüfus artışı, önceden mevcut olan nüfus için yeterli olan kamu hizmetlerinin yetersiz kalmasına, çarpık kentleşme sonucu kentsel yatırım maliyetlerinin artmasına ve verimsiz kullanımına, altyapı vb. sorunlara yol açarak kamu hizmetleri maliyetini arttırmaktadır. Göç alan ülkeler, yoksullukla mücadele, sosyal hizmetler, konut, sağlık, eğitim konularında daha yaygın ve yoğun hizmet sunumu sağlayacak politikalar oluşturmak zorunda kalmakta bu da devlet bütçesi üzerindeki yükün artmasına neden olmaktadır.

Sonuç

İktisadi anlamda rasyonel kararlar alan bir varlık olarak insan; doğası gereği daha iyi yaşam koşulları elde etme , daha yüksek refah seviyesine ulaşma hedefleri doğrultusunda eylemlerde bulunabilmektedir. Küresel boyutu düşünüldüğünde göç hareketleri de bu eylemlerin en önemlileri arasında gelmektedir. Daha iyi bir eğitim, daha iyi bir ücret , daha iyi bir gelecek , daha güvenli ve daha huzurlu bir ortam için insanlar; yaşam alanlarını , bölgelerini ve ülkelerini değiştirebilmektedir.

Çalışmada göç hareketlerinin göç veren ve göç alan ülkeler açısından oluşturduğu mali etkilerinin ortaya koyulması amacıyla uluslararası göç kavramı üzerinde durulmakta ve ülkelerarası göç hareketlerinin mali etkileri değerlendirilmektedir. Uluslararası göç hareketlerinin göç alan ve göç veren ülkeler açısından tek yönlü değerlendirilmesi yapılmamakta her iki taraf için de avantajları ve dezavantajları ortaya konulmaktadır.

Göç veren ülke açısından göç sonucunda oluşan nüfus azalışının kamu harcamaları üzerindeki yükü hafifleteceği fakat nüfus azalışı sonucunda eksilen kamu gelirleri geride kalan nüfus üzerindeki vergi yükünü artıracığı sonucunda varılmaktadır. Ayrıca göç eden genç nüfusla birlikte sigorta prim ödemesi düşmekte ve göç veren ülkenin aktüeryal yapısı bozulabilmektedir. Bununla birlikte özellikle göç eden genç nüfusun daha sonra ülkelere dönerek döviz kazandırabileceği fakat göç ettiği ülkedeki kamu hizmeti standardının düşmesini istemeyerek ülkesinden bunu talep edebileceği üzerinde durulmaktadır.

Göç alan ülke açısından ise artan nüfus ile birlikte kamu harcamalarında artış meydana gelmekte; özellikle göç alan ülkede sağlık , eğitim gibi yarı kamusal malların finansmanında yaşanan zorluklar mükellefler üzerindeki vergi yükünün artmasına sebep olabilmektedir. Tam kamusal mallar açısından ise bu hizmetlerin kolektif tüketim özelliği sebebiyle bir sorun yaşanmayacağı düşünülse de artan nüfus bu hizmetlerin etkinliğini ve verimliliğini düşürmektedir. Göç alan ülke açısından yaşanan nüfus artışı sigorta havuzuna prim katkısı sağlasa da kayıt dışı ekonominin artması , çarpık kentleşme ve kamu harcamalarının yetersiz kalması gibi sorunlara yol açabileceği sonuna varılmaktadır.

Kaynakça

BAYRAKLI, C. (2007). Dış Göçün Sosyo – Ekonomik Etkileri: Görece Göçmen Konutlarında Yaşayan Bulgaristan Göçmenleri Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

DESAI, A. Mihir, Devesh Kapur ve John Mchale. 2004. International Tax and Public Finance, March 23, 2004, <http://www.people.hbs.edu/mdesai/sharingspoilsproofs.pdf>, 12.02.2014

<http://www.bbc.com>, “Yeni AB göçmenleri İngiltere’ye 5 Milyar Sterlin Kazandı” 5 Kasım 2014, http://www.bbc.com/turkce/ekonomi/2014/11/141105_ab_ingitere_goc

KUTLU E. (1992). Uluslararası İşgücü Hareketi Teorisi Çerçevesinde Türkiye’den AT’ye İşgücü Göçünün Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkileri, Yayın No:656, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

OECD (2013), *International Migration Outlook 2013, Multilingual Summaries* OECD Publishing. http://www.oecd-ilibrary.org/sites/migr_outlook-2013-sum-tr/index.html?contentType=&itemId=%2Fcontent%2Fsummary%2Fmigr_outlook-2013-sum-tr&mimeType=text%2Fhtml&containerItemId=%2Fcontent%2Fsummary%2Fmigr_outlook-2013-sum-tr&accessItemIds=%2Fcontent%2Fbook%2Fmigr_outlook-2013-en

PARK, Robert E. (1914). “Racial Assimilation in Secondary Groups with Particular Reference To The Negro”, *American Journal of Sociology (AJS)*, Vol. 19, No. 5 (Mar., 1914): pp. 606-623.

PETERSEN, W. (1978). “International Migration”, *Annual Review of Sociology*, Annual Reviews Press, Vol.4, pp533-575.

RAZAN, Assaf, SADKA Efraim and SWAGEL, Phillip (2002), “Tax Burden and Migration: a Political Economy Theory and Evidence”, *Journal Of Public Economics*.

SEVER, H. (2012), “Sosyal Öğrenme Teorileri Işığında Yasa Dışı Göç ve Etkileri”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(1), ss.51-66.

TAVAS. E. (2015). “Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Tam Üyelik Sürecinde Uluslararası Göç Yönetimi Stratejisi (Bir Model Önerisi)”. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

TOKATLI, Ö. (2011), *Küreselleşme Sürecinde Uluslararası Göç Hareketlerinin İşgücü Piyasalarına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

TOSUN, Mithat (2014), “Beyin göçü” <http://www.mithattosun.com/?p=229>

YILMAZ, Abdurrahman, **Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri Ve Etkileri**, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/2 Winter 2014, p. 1685-1704, ANKARA-TURKEY.*